

Pavlovo razumijevanje smrti prema 1 Korinćanima 15

Ivan Karadža
Biblijski institut, Zagreb
ikaradza@bizg.hr

UDK:2-277;27-246
Stručni članak
Prihvaćeno: 11, 2014.

Sažetak

Neupitno je da je doktrina o uskrsnuću od mrtvih temeljna komponenta bez koje Evanđelje gubi svoju vrijednost. No korintska korespondencija jedan je od primjera da se poruka evanđelja može zanemariti. U Korintskoj crkvi to se dogodilo zbog utjecaja društva kojem su pripadali. U ovu bogatu korespondenciju Pavao ulazi kao duhovni otac zabrinut zbog stanja u Korintskoj crkvi. On unosi sve svoje iskustvo i znanje koje je stekao o uskrsnuću ne bi li ih doveo otrežnjenju, te obnovio njihovo mišljenje. Ovaj članak je podsjetnik na one istine koje su dostatne za vjernički život, a koje se nalaze u Svetom pismu. Kao i nekada, i pred današnjim izazovima suvremenog društva istina o uskrsnuću može biti zanemarena, zato ovaj članak treba uzeti poput svojevrsnog podsjetnika na primarne značajke vjere.

Ključne riječi: Korinćani, uskrsnuće, vjerovanje, farizeji, saduceji, grčke filozofije, smrt, tijelo

Uvod

Vjerovanje u uskrsnuće jedan je od osnovnih postulata kršćanske vjere. Iako govor o uskrsnuću postoji prije pojave Isusa Krista, s njime uskrsnuće dobiva sasvim novi značaj. On postaje prvi od uskrsnulih. Nakon Krista, govor o uskrsnuću biva dodatno produbljen naviještanjem apostola, a posebice je to slučaj kod apostola Pavla. U 15. poglavlju prve poslanice Korinćanima nalazimo sveobuhvatnu razradu teme uskrsnuća.

U ovom članku ćemo predstaviti Pavlovo viđenje uskrsnuća prema 15. po-

glavljju Prve poslanice Korinćanima, te objasniti kako je došlo do nastanka tog poglavlja. Istražit ćemo izvore koje je Pavao vjerojatno koristio u oblikovanju svojeg viđenja uskrsnuća kao i njegovo osobno iskustvo susreta s Uskrslim. Naime, iako je kao farizej bio upućen u nauk o uskrsnuću, zasigurno je susret s uskrslim Isusom na cesti za Damask bio događaj koji je najviše preoblikovao njegovu osobnu vjeru, a tako i njegovo poimanje uskrsnuća. Njegovo viđenje uskrsnuća također treba sagledati i iz perspektive judaističke misli, koja predstavlja temelj Pavlovog poimanja uskrsnuća, kao i utjecaja grčke filozofije sa svojim poimanjem zagrobnog života.

Ishodište Pavlovog govora o uskrsnuću

Osobni susret s Uskrslim i svjedočanstvo apostola

Iako je Pavao kao farizej imao određeno poimanje uskrsnuća, ono biva dodatno produbljeno susretom s uskrslim Isusom. Na putu za Damask farizej Savao susreće Isusa i njegov se život mijenja, kao i njegovo ime. Pavao susreće Isusa u obliku zasljepljujućeg svjetla i glasa koji dolazi iz te svjetlosti (Dj 9,1-18). Zbog tog susreta Pavao ostaje slijep iduća tri dana. Nakon susreta, od porobitelja kršćana on postaje njihov prijatelj i suradnik u naviještanju evanđelja, jedan od najgorljivijih Isusovih sljedbenika ikada. Ovim susretom Pavao spoznaje stvarnost Isusova uskrsnuća, te za njega Isus postaje prvi od uskrslih (1 Kor 15,20) i slika ili primjer uskrsnuća koje će se dogoditi i drugima.

Također, Pavlova vjera u Isusovo uskrsnuće biva dodatno učvršćena poznavanjem s drugim apostolima. U 1 poslanici Korinćanima 15,3-11 on piše o „predaji“ koju je primio, te iznosi listu ljudi koji su svjedoci Kristova uskrsnuća. Očito je da je ta predaja nastala u zajednici prvih kršćana koji su saželi glavne čimbenike vezane uz Isusa i kršćansku vjeru. Na kraju liste vidjelaca Pavao svrstava sebe potvrđujući time da i on stoji u liniji vjerodostojnih autoriteta u naviještanju evanđelja.

Stari zavjet

U Isusovo vrijeme govor o uskrsnuću je bio dio svakodnevice. Već tada je svaki Židov znao da je naučavanje o uskrsnuću rasprostranjeno. Kršćanski autor N. T. Wright uvjerenja je da je govor o uskrsnuću nastao u periodu između Makabejske

krize i pisanja Mišne, negdje oko 160. godine prije Krista.¹ To je vrijeme za koje on smatra da je nastala knjiga Danijelova, knjiga koja za razliku od svih starozavjetnih knjiga najizraženije ocrtava govor o uskrsnuću. Uz 12. poglavlje knjige Danijela postoje i druga mjesta u Starome zavjetu koja se dotiču teme uskrsnuća, kao što su Job 19,25-27, Hošea 6,2, Ezekiel 37,1-14, te deuterokanonska knjiga 2 Makabejcima 7,11 i dijelovi Mišne (Miš 10.1) (usp. Wright, 2003, 129).

Da je postojao nesporazum oko govora u uskrsnuću u Isusovo vrijeme, dokazuje i činjenica da su se dvije glavne vjerske skupine u Izraelu razilazile u pogledu uskrsnuća. Farizeji su vjerovali u uskrsnuće tijela kako je navedeno u knjizi proroka Danijela, dok su saduceji odbacivali takvu mogućnost. Odbacivanje ideje uskrsnuća temeljili su na svojoj egzegezi Petoknjižja koje su i jedino prihvaćali te su, za razliku od farizeja, odbacivali ostale knjige Staroga zavjeta kao autoritativne.² O njihovoj nevjeri u uskrsnuće možemo pročitati u Lk 20,27; Dj 4,2 i 23,6. Za njih je Josip Flavije napisao da vjeruju kako duša nestaje zajedno s tijelom (usp. Wright, 2000). I uistinu, u Petoknjižju nigdje ne nalazimo govor o uskrsnuću. Prema zapisu iz Postanka 1-3, istjerivanje iz Edenskog vrta je za ljudski rod označavalo gubitak neposredne Božje blizine te iskustvo kazne koja se sastojala od smrti. Tamo još ne nalazimo na spomen ima li iza smrti ikakvog postojanja. Prema Postanku 1-3 čovjekova sudbina je „vraćanje u prah“.

Pojam kojim se kasnije unutar Petoknjižja opisuje ne toliko boravište koliko stanje mrtvih jest „Šeol“. On predstavlja boravište mrtvih, u kojem mrtvi spavaju. Prema Petoknjižju, on se nalazi ispod zemlje (Br 16,30-34). U njega se ulazi smrću (Post 37,35), pa čak i žive osobe mogu sići u njega (Br 16,30-34). Knjiga Ponovljenog zakona, istina, daje mogućnost zazivanja mrtvih iz Šeola, ali takva je praksa odvratna Bogu i nedopuštena (Pnz 18,10-14). Tu će zabranu kasnije prekršiti Šaul kad će htjeti stupiti u kontakt s pokojnim Samuelom (1 Sam 28,3-25).

Karakteristike Šeola koje su u skladu s vjerovanjem saduceja nalazimo i izvan okvira Petoknjižja. Primjerice, nalazimo ih u knjizi Propovjednika gdje se govori da nakon života nema više ničeg: „U Podzemlju kuda se ide nema ni djela, ni umovanja, ni spoznaje ni mudrosti. Svima je ista kob, pravednom kao i opakom, čistom i nečistom ... jednako dobru kao i grešniku ... Živi barem znaju da će

- 1 Ne složiti se s Wrightom značilo bi prihvatiti raniju verziju nastanka Danijelove knjige, a to bi bilo 6. stoljeće prije Krista. Ako prihvatimo ideju da se govor o uskrsnuću razvio već u 6. st. prije Krista, postavlja se pitanje zašto kasniji autori starozavjetnih knjiga nastalih nakon Danijelove knjige ne pišu ništa o tome, posebice jer je ta tema itekako važna za život ondašnjih vjernika. U prilog kasnom autorstvu Danijelove knjige idu i spisi nastali u vrijeme dinastije Makabejaca (2 Mak 7,11) te iz Mišne (Miš 10,1).
- 2 Budući da su imali vjersku i političku vlast, moguće je da iz oportunističkih razloga nisu prihvaćali ideju uskrsnuća jer bi to za njih značilo promjenu postojećeg poretka u kojem su oni bili „na vrhu“.

umrijeti, a mrtvi ne znaju ništa, niti imaju više nagrade“ (Prop 9,2-5.10).

Za razliku od saduceja, farizeji su vjerovali u postojanje života nakon smrti te su vjerovali da nakon smrti predstoji uskrsnuće tijela (Dj 23,6). Nadalje, vjerovali su u postojanje onostranog duhovnog svijeta u kojem prebivaju duhovi, anđeli i demoni. Njihovu vjeru u uskrsnuće Josip Flavije (2.8.14) opisuje sljedećim riječima: „Duša ne nestaje, već ona pravednikova prelazi u drugo tijelo, dok ona od nepravednika, suprotno, biva kažnjena vječnom mukom“. Međutim, Flavije griješi kad stavlja naglasak na besmrtnost duše, jer farizejima je bilo primarno naglasiti uskrsnuće tijela temeljem mesijanske nade, nade koju Flavije ne spominje. Što se tiče Pavla, on je bio pripadnik farizeja (Dj 23,6, Dj 26,5, Fil 3,5) te je već i tada vjerovao u uskrsnuće, no u susretu s Isusom, ta ideja biva dodatno produbljena povijesnim događajem Isusovog uskrsnuća.

Utjecaj grčke misli na Pavla u kontekstu problematike Korintske crkve

Utjecaj grčke misli na ideju zagrobnog života Pavlu nije nepoznanica. Prije svega, Pavlove poslanice pisane su grčkim jezikom. Pavao je vjerojatno dobro poznao osnove pisanja grčkim jezikom što dokazuje jezik, stil i struktura njegovih poslanica. Njegove poslanice se strukturom i stilom nisu razlikovale od većine pisama koja su tada cirkulirala grčkim svijetom.

Nadalje, Pavao dobro poznaje grčku intelektualnu pozadinu. U Ateni se susreće s epikurejcima i stoicima (Dj 17), u nekoliko navrata citira (što znači da je i čitao što pišu) razne grčke autore (Tit 1,12, 1 Kor 15,33, Dj 17,28) te upozorava na opasnost „filozofije“ (Kol 2,8, 1 Tim 6,20, 1 Kor 1,20). Pa iako u nekim svojim poslanicama Pavao upozorava na opasnost i ispraznost filozofskog mišljenja (Kol 2,8; 1 Kor 1,19-24), u drugim ga pak prilikama donekle prilagođava onome što želi reći (Dj 17,28, 1 Kor 9,19-23).

U pitanju govora o uskrsnuću Pavao je svjestan da filozofije grčkog svijeta drukčije promatraju zagrobni život. Unutar grčke misli postoje oprečna mišljenja oko života nakon smrti. Prema Platonu, duša je nematerijalni aspekt ljudskog bića i ona je besmrtna. Ona je postojala prije tijela, te će nastaviti postojati i nakon tijela (usp. Wright, 2003, 49). Epikur je pak odbacio mogućnost preživljavanja duše i tijela nakon smrti. On govori o smrti, te mogućnost kazne u zagrobnom životu, vidi kao uzrok iracionalnih strahova u čovjeku, koje valja odbaciti da bi se živjelo slobodno. Epikur je rekao: „Smrt, stoga, najgora od svih zala, ništa nam ne može, jer kada mi jesmo, smrti nema, a kada smrt dođe, nas nema“ (usp. McCulloch, 2011). Kod stoika ne nalazimo precizno stajalište o životu nakon smrti. Budući da su bili panteističkog uvjerenja, prema kojem je Bog duša svijeta koja ima zajednički entitet sa drugim živim stvorenjima, nisu podržavali ideju osobne besmrtnosti (usp. *Stoicism*).

No bez obzira na različita gledišta, možemo zaključiti kako je uloga tijela nakon smrti u grčkoj misli bila obezvrijeđena. Iako je funkcija tijela za života imala svrhu, nakon smrti je ta funkcija nestala. Stoga u Hadu³ nakon smrti opstaje samo duša. Pa iako se razlikuju po nekim točkama, grčke filozofije se slažu u jednom, a to je da je uskrsivanje umrlog tijela nemoguće⁴. A ono je Pavlov glavni argument. Pavao je uvjeren da je uskrsnuće tijela moguće, štoviše, uloga umrlog tijela je temelj budućem uskrsnuću. Za razliku od Pavla neki iz Korinške crkve nisu čvrsto stajali u apostolskoj vjeri. No teško je prepoznati koja je od ideja grčkih filozofija utjecala na problem Korinške crkve. Kao što ističe Richard A. Burridge (usp. 2014, 140), među teolozima se vodi debata jesu li Korinćani općenito odbacivali ideju života nakon fizičke smrti, jesu li smatrali da već sada žive uskrsnim životom, te na koji način su poimali narav ljudskog tijela u sadašnjem i budućem vremenu.

1 Poslanica Korinćanima 15

Kontekst nastanka 15. poglavlja prve poslanice Korinćanima

Među Pavlovim spisima, korespondencija s Korinškom crkvom je tekstualno bogata i sadrži bogatstvo Pavlove teologije. To možemo ponajprije zahvaliti činjenici da su Korinćani bili izrazito problematična zajednica, no isto tako su bili zajednica prema kojoj je Pavao gajio očinske osjećaje. Da nije bilo njihove tvrdoglavosti i razjedinjenosti, vjerojatno bismo bili uskraćeni za dobar dio Pavlove teološke misli.

Njihova problematičnost vjerojatno ima dva važna čimbenika koje valja uzeti u obzir kad ih se prosuđuje. Prvi je taj da su bili mlada kršćanska zajednica, a drugi je taj da su bili dio šarolikog društva punog različitih gledišta. Korint kao pomorski grad, i shodno tome plodno tlo za utjecaje raznih vrsta, često se uzima kao primjer dubokog razvratništva. U skladu s time, Pavao je prisiljen ukazivati na vjerovanja i prakse koje nisu u skladu s evanđeljem, a koje stvaraju probleme u crkvenoj zajednici. U njegovoj je odsutnosti također došlo i do unutarnjih po-

- 3 Had ili grč. Aides ili Aidoneus bio je vladar podzemnog svijeta, bog smrti i mrtvih. Predsjedao je nad ceremonijama ukopa, pa ako ceremonija nije bila dobro izvedena branio je ukop. Kasnije se ime boga Hada upotrebljava da bi se označilo prebivalište mrtvih. U Hadu nakon smrti nema ni kazne ni nagrade.
- 4 Prema nekim izvorima, Grci su mogli prihvatiti ideju uskrsnuća jedne ili nekoliko moćnih figura, ali ne i općenito uskrsnuće svih ljudi (usp. Endsjo, 2009, 150-152).

djela i međusobnih prepiranja. No Pavao smatra kako ima pravo adresirati probleme unutar Korintske crkve jer se on smatra njihovim duhovnim ocem koji je zaslužan za nastanak Korintske zajednice.

Jedno od tih teološko-praktičnih problema je bilo i pitanje uskrsnuća. Problem oko uskrsnuća, kako je navedeno u 15. poglavlju poslanice Korinćanima, leži u činjenici da je Pavao htio podučiti i podsjetiti crkvu u Korintu o važnosti vjere u uskrsnuće kao temelja kršćanske vjere, bez kojeg vjernik gubi svoju vjeru. Na takav je čin prisiljen temeljem govorkanja problematičnih pojedinaca koji su uskrsnuće dovodili u pitanje. Prema Pavlu, bez uskrsnuća neosnovano je kršćansko propovijedanje i neosnovana je kršćanska vjera. Zato smatra važnim upozoriti vjernike u Korintu da ne budu kolebljivi glede zbrke koja se unosi među njih. Stoga ćemo sada pogledati argumente onih koji su osporavali uskrsnuća kao i Pavlovo učenje o toj temi.

Argumenti onih koji su osporavali uskrsnuće

U 15. poglavlju poslanice problematični pojedinci nisu izrazito spomenuti. Ne znamo jesu li to oni za koje Pavao prethodno u poslanici piše da stvaraju probleme. Ono što zasigurno znamo da u crkvi postoje neki koji se suprotstavljaju vjeri u uskrsnuće. Cijelo 15. poglavlje je zapravo Pavlova apologija uskrsnuću, ali i ohrabrenje onima koji su zbunjeni raznim govorkanjima. Za problematičnu skupinu Pavao kaže da i ne poznaju Boga (15,34).⁵

Izuzeti element uskrsnuća iz vjere značilo bi uništiti vjerovanje. I to je upravo ono što problematična skupina čini svojim tvrdnjama. U 19. retku Pavao opominje da se u Krista ne uzdamo samo u ovome životu, no ako bi to bilo tako, onda bismo bili najbjedniji od svih ljudi. Štoviše, ako nema uskrsnuća, onda možemo slobodno piti i jesti, što u ovome kontekstu označava slobodno ponašanje (r. 32b). Problematični pojedinci iz Korintske crkve su bili uvjerenja da je smrt kraj čovjekove tjelesnosti i da je priča o uskrsnuću besmislena. Carl Holladay navodi neke od mogućih razloga zašto nisu vjerovali u uskrsnuće: (1) nema uskrsnuća jer nakon smrti nema nikakvog oblika života; (2) nema uskrsnuća mrtvih zato što će samo živi u vrijeme Kristova drugog dolaska biti uskrsnuti; (3) nema uskrsnuća tijela jer leš neće biti oživljen, već će besmrtna duša nastaviti život; (4) nema budućeg uskrsnuća, jer se uskrsnuće već očitovalo (usp. Holladay, 1984, 196-197). I uistinu, neke druge Pavlove poslanice pišu o sličnim razmišljanjima (1 Sol 4,13, 2 Tim 2,18, i dr.).

5 Pavlov izraz iz 1 Kor 15:34 „neki od vas ne poznaju Boga“ podrazumijeva da je više od jedne osobe uključeno u govorkanje protiv uskrsnuća.

Posebnu pozornost Pavao pridodaje njihovom osporavanju i sarkazmu oko uskrslog tijela. Oni to demonstriraju pitanjem o tome s kakvim tijelom mrtvi uskrišavaju (1 Kor 15,35). Možda ih je opterećivalo saznanje o sudbini onih čija su tijela raskomadana, ili onih koji su bili spaljeni, pa su se pitali kako će takvi uskrsnuti (usp. Holloday, 1984, 207). Ili su se poput rabina zamarali time hoće li onaj koji je u životu doživio sto godina biti i stogodišnjak u vječnosti. Ne znamo. Sigurno je da su u promišljanju problematike uskrslog tijela radije naginjali tumačenjima filozofskih svjetonazora⁶ kojima su pripadali, nego naučavanjima apostola. Pavao ovakva propitkivanja naziva zlim razgovorima (r. 33) i bezumnim (r. 36) jer Bog je taj koji uskrsnom tijelu daje oblik koji želi (r. 38).

Pavlovi argumenti za uskrsnuće

Postoje tri ključna argumenta koje Pavao navodi kao odgovor problematičnoj skupini unutar Korinćanske crkve.

Evandjelje je nošeno apostolskom predajom (15,1-11). Pisma, uz apostolsku predaju, temelj su govora o Isusu Kristu. Pod „pismima“ apostol Pavao podrazumijeva one dijelove Staroga zavjeta koji se odnose na Mesiju, tj. Isusa Krista.⁷ Pisma potvrđuju da je Isus trebao umrijeti za grijeh, da je bio pokopan te da je treći dan uskrsnuo. To je poruka evandjelja koju je Pavao propovijedao u Korintu i koja je bila prihvaćena. Vjerojatno je da su redci 3-8 dio kršćanskog kredo koji je formulirala prva Crkva, posebice reci 3-4.⁸

U tradiciji pisma Pavao navodi one koji su doživjeli susret s uskrsnim. Na prvom mjestu su to Petar⁹ i apostoli. Petrovo ime je ovdje drugi put spomenuto u Prvoj poslanici Korinćanima. Sigurno je da su neki od Korinćana Petra smatrali važnim (1 Kor 1,12), čak i većim autoritetom od Pavla (1 Kor 1,10-17). Nakon što

- 6 Teško je navesti koji su to svjetonazori bili. Za bolje razumijevanje grčkih svjetonazora vrati se na poglavlje utjecaj grčke misli na Pavla.
- 7 Pavao nije određen na koja Pisma zapravo misli. Jedno od vjerodostojnijih mjesta koje govori o Mesiji, o Kristu, jest zapis iz Izajijine knjige, u pjesmi o Sluzi Jahvinom (Iz 53,1-12). Barker i Kohlenberger uz ovo mjesto također uzimaju i Ps 16,8-11 (usp. Barker & Koglenberger, 1994, 650). Adalbert Rebić (1999, 64) pod pismima uzima retke poput Hoš 6,2, Jon 2,1, 2 Kralj 20,5.
- 8 Većina se novozavjetničara slaže da redci 3-4 pripadaju sloju jednog od najstarijih kršćanskih kredo, dok se u vezi s redcima 5-8 razilaze u mišljenjima. Rebić (1999, 70) vjeruje da redci 6b-8 demonstriraju kako se Pavao nije smatrao obveznim da koristi kredo doslovno, već da ga slobodno stavlja u svoju inačicu navještaja evandjelja.
- 9 Pavao ne navodi žene kao svjedoke Isusovog uskrsnuća, iako su one prema evandeljima prve vidjele uskrslog Isusa (Iv 20,1-18). On ne smatra kako je njihovo svjedočanstvo važno da bi se utvrdila vjerodostojnost govora o uskrsnuću.

se ukazao Petru, Isus se ukazao dvanaestorici,¹⁰ potom braći od pet stotina,¹¹ pa Jakovu,¹² i na kraju samom Pavlu.¹³ Temeljem Pisma i apostolskog nasljedovanja Pavao se smatra autoritetom kojeg treba uvažiti.

Kristovo uskrsnuće je povezano s uskrsnućem mrtvih (15,12-34). Glavno uporište da bi se opravdao govor o uskrsnuću Pavao vidi u Isusovom uskrsnuću. Čini se da Korinćanima nije bio problem prihvatiti Kristovo uskrsnuće jer Pavao piše da su već prihvatili evanđelje čiji je dio i poruka o Isusovom uskrsnuću (15,1-11). No ako već prihvaćaju Kristovo uskrsnuće, Pavao ih podsjeća da tada moraju prihvatiti i buduće uskrsnuće onih koji su preminuli s vjerom u Krista, kao i onih koji će na zvuk trube živi biti preobraženi (15,53).¹⁴ U Krista se ne uzda samo u ovome životu, nastavlja Pavao (15,19). Pavao ne objašnjava kako su isprva Korinćani prihvatili evanđelje da bi potom bili zbunjeni njime. Jesu li u svojim razmišljanjima u vrijeme Pavlovog odsustva podlegli nekom vanjskom utjecaju ili zapravo nikada i nisu dobro razumjeli poruku Evanđelja, teško je znati. Ono što je ključno u vezi s Isusovim uskrsnućem jest da je Isus *prvijenac* od uskrslih. Po Kristu se otvara mogućnost za uskrsnuće svih mrtvih, baš kao što je po Adamu ušla smrt u svijet i zahvatila je sve ljude. A ako je Krist uskrsnuo, onda će u svoje vrijeme uskrsnuti oni koji su umrli u Kristu.

Uloga tijela i konačno uskrsnuće (15,35-58). Važnost tijela za Pavlov govor o uskrsnuću mrtvih je od neupitne važnosti. Kada Pavao piše o uskrsnuću od mrtvih, on ulogu tijela ne dijeli na dobru i lošu. Možda bi takva podjela više odgovarala problematičnim Korinćanima jer bi im išla u prilog. Naprotiv, kada Pavao govori o uskrsnuću, on govori o dvije suprotnosti koje su navezane jedna

- 10 Barker i Koglenberger (1994, 650) smatraju da pod izrazom „dvanaestorica“ Pavao vidi važnost apostola kao jedne grupe, radije nego brojčanog stanja, pogotovo kad se uzme da Juda tada nije bio prisutan s njima i da Toma jednom prilikom nije bio prisutan (Iv 20,24).
- 11 Opet ne nalazimo spomen žena koje su bile svjedoci Isusova uskrsnuća. U evanđeljima nigdje ne nalazimo spomen tih pet stotina koje Pavao navodi. Moguće je da su tih pet stotina oni za koje apostol Ivan piše da su „učenici“ (Iv 20,19) ili oni o kojima evanđelist Luka piše (Lk 24,16). Možda Pavao samo želi istaknuti postojanje mnoštva svjedoka - da ima puno svjedoka koji mogu potvrditi istinitost poruke evanđelja.
- 12 Isusovo pojavljivanje Jakovu ne nalazimo nigdje drugdje u Novome zavjetu. Ovaj Jakov je vjerojatno Isusov rođak (Mt 13,55; Iv 7,5; Dj 1,14). On je kasnije postao jedan od vođa crkve u Jeruzalemu (usp. Wright, 2003, 325). Kako je postao sljedbenik Isusov ne nalazimo u Novom zavjetu. Pavao ga izdvaja jer je on jedan od značajnijih vođa crkve u Jeruzalemu.
- 13 Pavao sebe vidi kao nedonošće. Ovaj grč. izraz „ekromati“, znači „biti rođen u krivo vrijeme“. Moguće je da Pavao pod tim smatra način kako je postao sljedbenik Isusov, ili činjenicu da nije bio prisutan u Isusovoj službi za njegova života. Zato se Pavao i smatra najmanjim među apostolima (1 Kor 15,9).
- 14 Zanimljivo je da Pavao demonstrira uvjerenje da će on živ dočekati „parousiu“ (sl. kao i u 1 Sol 4,13-18).

na drugu - jer koristi metaforu sjemena iz kojeg se kasnije pojavljuje određeni „lik“ kojeg Bog određuje. Koliko god su ta dva obličja možebitno suprotna (nebesko-zemaljsko, raspadljivo-neraspadljivo), nepobitna je činjenica da su ona usko vezana jedno uz drugo. Umjesto da se tijelo promatra kao zatvor duši, Pavao ga promatra kao sjeme iz kojeg se rađa nešto veće i bolje. Leon Morris (1984, 209) piše da „kao što je Bog namislio da imamo tijela primjerena životu na zemlji tako je namislio da imamo tijela primjerena nebeskom postojanju.“

Oni koje će kao žive zadesiti svršetak, na zvuk trube će biti preobraženi u hipu (r. 52), no zanimljivo je da Pavao, iako piše o svršetku (r. 24) raspadljivoga, ovdje ne spominje „Dan Gospodnji“, „dolazak Gospodnji“, ili neke druge slične izraze primjerene govoru o svršetku svijeta. Pavlova primarna tema je govor o smrti i uskrsnuću. Truba će označiti kraj, a kraj je kada će zadnji neprijatelj biti pobijeđen, to jest smrt (r. 25-28). Nakon toga sve će biti podloženo Bogu, koji će biti sve u svemu.

Zaključak

Temeljem ovog kratkog članka koji se bavi Pavlovim viđenjem uskrsnuća u 15. poglavlju prve poslanice Korinćanima, želio sam naglasiti važnost vjere u uskrsnuće kao osnovu cjelokupnog kršćanskog vjerovanja jer evanđelje bez uskrsnuća nije evanđelje. I prije nego je susreo *Uskrslog* na putu za Damask, kao farizej Pavao je već bio upućen u nauku o uskrsnuću. Međutim, nakon susreta s uskrslim Isusom, Pavlovo tumačenje starozavjetnih spisa je dobilo novu i drugačiju dimenziju. Od tada Pavao vjeruje kako je Isus prvijenac od uskrslih te nakon što započinje svoju službu, zajedno s drugim apostolima naviješta Krista Raspetog, ali i Uskrslog.

Problematika korinćanskih vjernika koji su zaniijekali uskrsnuće čini se relevantnom i danas, jer progovara i podsjeća nas na važnost doktrinarne cjelovitosti kršćanske vjere. Oduzme li se nešto, sve ostalo se ruši. Problematična skupina u Korinćanskoj crkvi pokazuje što se događa kada se makne pogled s evanđelja i kada se počnu oslušivati i prihvaćati trendovi kulture i vremena u kojem se živi. Zato sam smatrao korisnim upotrijebiti primjer Pavlove zabrinutosti i budnosti za Korinćansku crkvu u kojem ih on podsjeća na *sadržaj* primljene vjere. Pavlovo upozorenje prvoj crkvi jednako je značajno i važno vjernicima 21. stoljeća.

Iako uskrsnuće ostaje jedna od zagonetki koje je u ovome životu teško u potpunosti razumjeti, Pavlovo naučavanje o uskrsnuću u 15. poglavlju 1. poslanice Korinćanima ostaje „sredstvo“ i uvjerenje s kojim treba prihvatiti realnost i nužnost smrti, ali i podsjetnik da smrt nije kraj ljudskog postojanja te da postoji toga mnogo više u našem hodu s Kristom nego što to imamo u sadašnjem životu.

Literatura

- Barker, Kenneth L & Kohlenberger III, John R. (1994). *Zondervan NIV Bible Commentary, Volume 2, New Testament*. Grand Rapids: Zondervan.
- Burridge, Richard A. (2014). „St. Paul on the Resurrection: I Corinthians 15.“ U: Marshall & Mosher, Lucinda David (ur.). *Death, Resurrection, and Human Destiny: Christian and Muslim Perspectives*, str. 129-141. Washington: Georgetown University Press.
- Endsjø, Dag Øistein (2009). *Greek Resurrection Beliefs and the Success of Christianity*. New York: Palgrave Macmillan.
- Fee, Gordon D. (1989). *The First Epistle to The Corinthians*. Grand Rapids: Eerdmans Publishing Company.
- Flavije, Josip. *War of The Jews*. <http://sacred-texts.com/jud/josephus/#woj>.
- Hoolladay, Carl (1984). *The First Letter of Paul to The Corinthians*. Abilene: ACU Press.
- Jewish Encyclopedia. „On Pharisees.“ <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/12087-pharisees>
- McCulloch, Scott (2011). „Ancient Life, Fear of Death and Epicurean Philosophy.“ <http://www.ancientl.com/philosophy/fear-of-death-and-epicurean-philosophy/>.
- Morris, Leon (1984). *Prva Korinćanima: tumačenje prve Pavlove poslanice Korinćanima*. Novi Sad: Dobra Vest.
- Rebić, Adalbert (1999). *Isusovo uskrsnuće*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Wright, N.T. (2000). „The Resurrection of Resurrection.“ http://ntwrightpage.com/Wright_BR_Resurrection.htm.
- Wright, N.T. (2003). *The Resurrection of the Son of God: Christian Origins and the Question of God, Vol. 3*. Minneapolis: Fortress press.
- „Stoicism“. Religion facts. www.religionfacts.com/a-z-religion-index/stoicism.htm

Ivan Karadža

Paul's understanding of death according to 1 Corinthians 15

Summary

Unquestionably, the doctrine of the resurrection is foundation without which Gospel message loses its purpose. However, Corinthian correspondence is an example that the message of Gospel can be neglected. It happened to the church in Corinth because of the strong influence of surrounding society on them. To this rich correspondence Paul is approaching as spiritual father who worries about condition of the church in Corinth. He writes from his own experiences and knowledge he had about the resurrection just to bring them to soberness and to restore their ways of thinking. This article is a reminder on truths that are necessary for life of believers and which can be found in Scripture. As once was, because of challenges of contemporary ways of thinking, a truth about resurrection can be neglected. That is why this article should be observed as a reminder on primary components of Christian faith.

Key words: corinthians, resurrection, faith, pharisees, sadducees, greek philosophies, death, body